

Постановка і обґрунтування актуальності проблеми. Актуальна проблема сьогодення – створення нових місць для отримання дітьми дошкільного віку якісної освіти. Одним із основних завдань державного регулювання соціально-економічного розвитку є припинення руйнації соціальної інфраструктури на селі внаслідок постійної нестачі коштів у місцевих бюджетах і агровиробників. Це питання можна вирішити завдяки інвестиційним проектам в дошкільній освіті сільської місцевості України – співфінансування регіону, селищної ради і, – як показує успішний досвід, – батьків.

Ставимо за мету – висвітлення у статті проблем надання освітніх послуг дитячому населенню в сільській місцевості України та шляхів поліпшення якості дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих результатів. Системі освіти належить важлива роль у підвищенні загально- і професійно-освітнього рівня сільського населення, поліпшенні кадрового потенціалу розташованих на селі підприємств і закладів. “Досягнення” в організації її

інфраструктури та якості послуг засвідчують, зокрема, наступні факти: практично кожне друге сільське поселення досі позбавлене закладів освіти, тоді як школярі з малих сіл здебільшого самотужки добираються до загальноосвітніх установ, розташованих на відстані понад пішохідну або й транспортну доступність; рівень освіти селян залишається набагато нижчим порівняно з показником у міських поселеннях України та рівнем освіти зайнятих у сільськогосподарському й агропромисловому виробництві розвинутих держав світу [2].

З проголошенням незалежності Української держави (1991) активізувався розвиток педагогічної творчості щодо української національної системи освіти. На селі нові типи навчальних закладів: “школи-дитячі садки” реорганізуються у навчально-виховні комплекси, підготовчі до школи групи

перейменовуються у групи короткотривалого перебування дітей, серед інших форм дошкільної освіти на селі набуває поширення приватна діяльність – приватні школи та дошкільні навчальні заклади.

Прикладом може слугувати приватний дитячий будинок – Центр розвитку дитини “7”, який відкрито у селі Буки в 2001 р. коштами агропромислової корпорації “Сквира” та місцевого підприємця І. Сулова. Біля 20 дівчаток і хлопчиків, що виховуються в ньому, мають можливість милуватися навколишніми ландшафтами, спостерігати природний кругообіг сезонів, порівнювати й аналізувати прикмети природи, жити в гармонії з рідним краєм [7]. Станом на 25.08.2013 р. проведено ліцензування приватного дошкільного навчального закладу “Капітан” в с. Крячки Васильківського р-ну Київської обл. Ліцензований обсяг – 25 осіб. У селах області, де немає дошкільних навчальних закладів створені групи інтенсивної підготовки дітей до школи [3].

Європейська дослідницька асоціація за підтримки Міжнародного фонду “Відродження” провела комплексне дослідження сектору дошкільної освіти України. Експерти вивчали все – доступність дошкільної освіти, забезпеченість педагогами та їхній фаховий рівень, міжнародний досвід (ситуація порівнювалася із досвідом Росії, Білорусі та Прибалтики), законодавче забезпечення та особливо – фінансування дитсадків. “Ми провели опитування ста сільських рад по Україні. На першому місці – брак фінансування дошкільних закладів, незадовільне матеріально-технічне забезпечення. У кожному третьому випадку нам відповіли: садочка взагалі в селі немає, в сусідньому селі – теж. Тобто у 41% випадків не вистачає коштів на утримання, у 32% – немає відповідного приміщення. Треба сказати, що наші санітарні норми – дуже жорсткі, й у селі важко відкрити заклад через невідповідність приміщень. Також на селі медсестри є тільки в половині дитсадків, не вистачає вихователів-методистів, спеціалістів – логопедів, викладачів фізкультури, музичних керівників. Це проблема не тільки села, а й міста”, – вважає керівник Європейської дослідницької асоціації Світлана

ГОРНА. Експерти зазначають: в Україні проблему доступності дитячих садків також можуть вирішити приватні заклади – звісно, якщо зробити для підприємців комфортні умови. Експерти знову наводять приклад Литви, де уряд дав можливість робити відрахування з податків також і на утримання приватних дитячих закладів. За це виступають і у Міністерстві освіти [5].

Збільшується кількість закладів, реорганізованих у навчально-виховні об'єднання (комплекси), що працюють у складі “загальноосвітня школа-дошкільний навчальний заклад”. Як приклад: на Київщині у 2013 р. їх налічується 239, порівняно з 2010 р. – 219 [3]. Вважаємо за необхідне у сучасному маленькому чи великому селі повною мірою використати потенційні можливості навчально-виховних комплексів – “дошкільний-навчальний заклад – школа”, будинок сімейного типу, центри розвитку дітей, згідно прийнятих положень.

Головний спеціаліст управління освіти і науки Луганської облдержадміністрації розповідає, що сьогодні наразі бракує місць у дошкільних закладах, а в сільській місцевості їх не вистачає майже на 70%. Знову працівники дошкільних закладів в пошуку: як надати освітні послуги дітям на селі, де немає дитячих садків. Над цим варто замислитись всім, бо відновити те, що втрачено, нелегко та недешево, а діти чекати не можуть, їм потрібна якісна освіта вже зараз. У нашій області відкриваються дошкільні групи при загальноосвітніх школах у сільській місцевості і малих шахтарських селищах, бо школа переживає ті часи, коли контингент зменшується, приміщення й педагогічні кадри вивільняються. На жаль, повільно створюються навчально-виховні комплекси “загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад” у сільській місцевості, бо вони необхідні в сучасних умовах, а все через порядок фінансування із різнорівневих бюджетів, який визначений Бюджетним кодексом України. Вже другий рік ми очікуємо змін до цього документа, що його ініціювало Міністерство освіти і науки України, але ще й досі змін не внесено. Управлінці й педагоги шукають ефективних форм роботи на віддалених

територіях, одним із проєктів яких є Материнська школа, коли заняття-ігри з дітьми записують досвідчені педагоги на електронних носіях, їх тиражують та пропонують батькам для самостійної роботи з дітьми, дають електронні адреси, де можна поставити будь-яке запитання з проблем виховання і отримати вичерпну відповідь. Така форма у сучасних умовах заслуговує уваги, бо відповідно до виконання “Програми інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів...” [6], усі сільські школи повинні мати комп’ютерні класи, і за домовленістю батьки мають нагоду користуватися цим [4, с. 59].

Сільська місцевість України претендує і на розвиток альтернативних закладів. Як розповідає голова благодійної організації Фонд соціальних інвестицій “Витанія” Тарас Яценко, представники 20 дитячих садочків Львівської області у серпні та вересні 2013 р. повинні були від’їздити на навчання у Підкарпатське воєводство, щоб перейняти польський досвід у створенні альтернативних дошкільних закладів – дитячих осередків. Дитячий осередок відрізняється від садочка тим, що там навчання триває не більше 5 годин, оскільки, згідно з польським законодавством, тоді можна не забезпечувати теплим харчуванням. Створення дитячих осередків не потребує окремого приміщення. Заняття можна проводити у бібліотеках, в сільських радах, церквах. Дитячий осередок відрізняється не тільки меншою кількістю дітей, а ще й тим, що до процесу виховання залучаються батьки, а навчаються там діти різного віку. Тарас Яценко розповів, що на Львівщині вже знайшли 10 приміщень у містах Львові, Рудно та у Яворівському районі, де можна було б організувати дитячі осередки. Зі слів польських експертів, їхня новітня метода відрізняється від звичної так званими “малими проєктами”, коли діти вивчають певну річ чи явище, як цілісну систему, їздять на екскурсії відповідно до заданої теми. До прикладу, коли діткам розповідають про корову, то пояснюють не лише її життя, але якого догляду вона потребує та везуть на екскурсію до ферми. До процесу виховання залучаються батьки, які допомагають вчительці наглядати за дітьми [1].

Оскільки, практичне здійснення соціально-педагогічного патронажу, враховуючи його психогігієнічні аспекти, належить до компетенції соціальних педагогів, вважаємо за потрібне у сільських дошкільних закладах мати на посаді такого кваліфікованого спеціаліста.

Упевнені, що вищевказаний підхід до питання наповнюваності груп сільських дошкільних закладів (за умови їх побудови за сучасними архітектурними проектами) повною мірою забезпечить реалізацію на практиці особистісно орієнтованої моделі дошкільної освіти, на принципах якої будуються чинні програми виховання і розвитку дітей дошкільного віку.

Висновки. Врегулюванню найгостріших проблем територіальної та економічної доступності, забезпеченню належної якості освітянських послуг, що надаються маленьким сільським жителям, ближчим часом сприятиме як нарощування обсягів цільового фінансування програм розвитку в сільській місцевості інфраструктури дошкільного виховання (в тому числі в галузі зміцнення й оновлення матеріально-технічного і навчально-методичного забезпечення дошкільних навчальних закладів, їх комп'ютеризації), так і активізація діяльності із забезпечення сільських дошкільних закладів кваліфікованими педагогічними кадрами (наприклад, у межах регіональних програм залучення на село молодих фахівців), відновлення й поширення практики диференційованих доплат педагогічним працівникам за роботу і стаж роботи в сільській місцевості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Альтернативні садочки [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.lvivpost.net/lvivnews/n/20943>.

2. Богуш Л. Г. Комплексний розвиток соціальної сфери сільської місцевості України: проблеми та підходи до підвищення ефективності його державного регулювання / Л. Г. Богуш [Електронний ресурс] // Економіка природокористування і охорони довкілля. Зб. наук. праць. – 2008. – № 4. –

С. 65-70 // Режим доступу :
http://www.rusnauka.com/CCN/Economics/15_bogush.doc.htm.

3. Забезпечення доступу кожної дитини до дошкільної освіти [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.kyiv-oblosvita.gov.ua/departament-osviti/2-uncategorised/72-zabezpechennya-dostupu-kozhnoji-ditini-do-doshkilnoji-osviti>.

4. Ківшарь Л. Сільські дитячі садки й дитячі садки, які відвідують діти різних національностей / Любов Ківшарь // Дитячий садок. – 2009. – Число 29-31 (509-511). – С. 59-60.

5. Миколюк О. На “трійку з плюсом”. В Україні провели “діагностику” дошкільної освіти [Електронний ресурс] / О. Миколюк // День. – 2013. – № 36 // Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo/na-triyku-z-plyusom>.

6. Програма інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп’ютеризації сільських шкіл на 2001-2003 роки, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6.05.2001 р. № 436 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-2001-%D0%BF>.

7. Тисячна Н. “Коли, читачу, будете у Сквирі...”, побачите архітектурні пам’ятки ХІХ століття: пошту, Земську управу, ліцей [Електронний ресурс] / Надія Тисячна // День, 2005. – № 77. – Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/uk/article/marshrut-no1/koli-chitachu-budete-u-skviri>.